

Λοιπὸν, ἀνίσως τὸ κατόρθωμα τῆτο ὑπερπαινέι
 τόσον πολλὰ ὁ Θεολόγος, πῶς δὲν εἶναι καὶ ὁ Μάρκος ἕ-
 νας ἄλλος μέγας Ἀθανάσιος, ὅπῃ ἂν δὲν ἐκατέρωθως
 περισσότερον, ἀλλ' ἐξάπαντος καὶ αὐτὸς αὐτὸ τὸ
 ἴδιον θαυμασίως ἐνήργησε. ἐπιθυμεῖτε νὰ ἀκρίβηστε
 καὶ τῆτο; εὐρίσκαμαι χροῶσης νὰ τὸ προφάσω, δια-
 τί τὸ ἀπατεῖ καὶ ἡ ἀκολουθία τῆς ἱερᾶς τε διηγήσεως,
 τὴν ὁπίαν πρὸ πολλῆ τοῦ θαύμα τῶν ἠρωικῶν τοῦ
 ἀγῶνι, τὴν διέκοψε, καὶ ἡμεῖς πρέπει ἐξ ἀνάγκης
 νὰ τὴν ἀκολουθήσωμεν, διὰ νὰ φθάσωμεν καὶ εἰς τὸ
 πανίερον τέλος τῆς ἀγίας τῆ ζωῆς.

Διὰ νὰ συντέμω λοιπὸν τὰ μεταξὺ, ἐφθά-
 σαν καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινέπολιν, καὶ ἐπειδὴ ἡ φήμη
 προλαβῆσα ἐκήρυξε τῆ ἀγία τὰς ἀγῶνας καὶ τὴν
 τελείαν ἐνστασιν καὶ καρτερίαν τε εἰς τὴν πατρογονι-
 κὴν εὐσέβειαν, δὲν ἔδραμε τόσος λαὸς εἰς τὴν προῦ-
 πάντησιν τῆ βασιλέως, (μάλις αἱ οἱ περισσότεροι
 καὶ μισῶντες τὸν ἀπέφευγον) ὅσοι ἔρρευσεν εἰς τὴν
 ὑποδοχὴν τῆ ἱερᾶ τῆς ἀριστείας, καὶ λαμπρῆ τῆς Ἐκ-
 κλησίας ἠρώος. ἄλλοι σῦλον ἀκλόνητον τὸν ὠνόμα-
 ζαν τῆς Ἐκκλησίας, ἄλλοι ταμεῖον ἄσυλον τῆς ὀρ-
 θοδόξου πίστεως, καὶ οἱ μὲν ἄλλον Ἀθανάσιον τὸν ἐ-
 φήμιζον, οἱ δὲ Κύριλλον, οἱ δὲ νέον Ἰωάννην τὸν
 Θεολόγον, τῆ ὁποῖα καὶ τὸν ἱερώτατον θρόνον, ἦτοι
 τὴν Ἐφεσον ἐκληρώσατο. τί δὲ καὶ πῶς πρὸς τῆς
 ἄλλης ἐφέροντο, ὅπῃ κακῶς τὴν κακὴν ἐκείνην ἐτα-
 λείωσαν ἐνωσιν, δὲν ἠμπορεῖ τινὰς ἀρκετὰ νὰ πα-
 ρασησῇ τὴν σύγχυσιν καὶ τὸν ἀνακατομὸν καὶ τὴν ἀθ-
 λισίτητα ἐκείνης τῆς πόλεως. πλὴν τῆτο μόνον, ὅτι
 σχίσμα μέγα καὶ χάσμα μέγα ἐγένετο, μεταξὺ τῆ ὀρ-
 θοδόξου λαῶ, καὶ τῶν λατινισάντων. οἱ ἀρχιερεῖς τῆς ἀρ-
 χιερεῖς ἀπέφευγον, οἱ ἱερεῖς τῆς ἱερῆς, οἱ μοναχοὶ τῆς
 μοναχίας, καὶ ὅλοι ὀδύνην ἔκρινον μῖσος ὡς μιάσματα

καὶ βδελύγματα τῆς ἀπεσρέφοντο. καὶ ὄνομα δὲν ἤ-
 κηετο ἄλλο πάρεξ, οἱ προδόται τῆς πίστεως, οἱ ἐπίβου-
 λοι τῆς ἐκκλησίας, οἱ πολέμιοι τῆς ὀρθοδοξίας, τό-
 σον ἦτον τὸ μῖσος ἐκείνη τῆ ὀρθοδόξου λαοῦ, ὡς ὁ-
 πῶ διατὶ ἕνας ἰσχυρὸς ἐπῆγε νὰ ἰδῆ μόνον τὴν πρό-
 βλησιν τῆ νέου Πατριάρχου, ὅπῃ ἦτον ἀπὸ τῆς λα-
 τινόφρονος, οἱ ἐνορίζεται δὲν ἐπάτησαν εἰς τὴν Ἐκ-
 κλησίαν, ἕτε τὸ ἐσπέραις, ἕτε τὸ προὶ ὅπῃ ἔλαχε
 καὶ δεσποτικῆ ἐσσητῆ δηλαδὴ τῆς ἀναλήψεως. τό-
 σον πολὺ ἐγίνε τὸ σχίσμα καὶ ἡ διαίρεσις μεταξὺ
 τῶν συνοδικῶν, καὶ τῶν εὐσεβῶν. μόνος λοιπὸν ὁ
 μέγας Μάρκος, ἀνάμεσα εἰς τῆς ζοφερῆς ἐκείνης
 πλανήτας, ὅπῃ ἐζοφώθησαν, μέσα εἰς τὴν αἰσθη-
 τὴν καὶ νοητὴν Δύσιν, ἐφαίνετο καὶ ἤσραπτεν ὡς ἂν
 ἄλλος ἥλιος μετὰ τὰς ἀκτῖνας τῆς σερραῆς τῆ ὁμολο-
 γίας καὶ ἀθλήσεως.

Ἐπειδὴ ἐδῶ, ἀνάφερα τὴν πρόβλησιν τῆ νέου
 Πατριάρχου, ἐξ ἀνάγκης ἔχει νὰ πέσῃ εἰς ἀπορίαν
 ὁ φιλαναγνώστης διὰ τὸν Πατριάρχην Ἰωσήφ, ὅπῃ
 ἦτον εἰς τὴν σύνοδον, τί νὰ ἐγίνεν. ὅθεν χάριν εἰ-
 δήσεως ἐδῶ σημειῶνω τὸ φοβερὸν τέλος τῆ. ὅτι
 ἀφ' οὗ διὰ λόγους ἔδωκε τὴν γνώμην τῆ νὰ δεχθῶν
 τὸ ἐκ τῆ υἱῆ, καὶ νὰ ἐνωθῆν μετὰ τῆς λατίνου, φεύ-
 γοντας ἐκεῖθεν, ἐγευματίσεν. εἶτα ἐμβολῶντας
 εἰς τὸν οἰκίσκον, ὅπῃ ἐκωμάτο, διὰ νὰ ἀναπαυθῆ,
 ἔλαβε χαρτὶ καὶ κονδύλι, καὶ ἔγραφε. ἐκεῖ τῆ ἔπε-
 σε τρόμος καὶ κλονος, καὶ παρευδὺς ἐξεψύχησε. τῆ-
 το ἀκροθὲν τῆς πάντας ἐτάραξε. καὶ δραμόντες αὐ-
 τὸν μὲν εὐρον νεκρὸν τετελειωμένον, λαβόντες δὲ
 τὸ χαρτὶ διὰ νὰ ἰδῶν τί ἔγραφε, εὗρισκαν καὶ ἦτον
 ἡ γνώμη τῆ γεγραμμένη. τῆς ὁποίας τὰ ἴδια λό-
 για, ἀγχαλὰ καὶ ὀλίγα, πλὴν ὡς περὶ τὰ, τὰ
 παρατρέχω. καὶ εἰς αὐτὰ ὅπῃ ἔγραφε τινὰς ἀεμὴν
 ἀμφιβάλλη, διατὶ εἶναι παρμένα ὑπὸ τὰ πρακτικὰ
 τῆς

τῆς συνόδου ἐκείνης, τὰ ὅποια καὶ λατινῶρων τὰ ἔ-
 γραψε, καὶ εἰς τὴν βώμην τυπώνονται νὰ εἶναι ἀλη-
 θεύατα, ὡς παρὰ τῶν ἐχθρῶν γραφόμενα.

Διὰ τῆτο λοιπὸν ὁ Βασιλεὺς ἐπρόσβαξε καὶ ἔκ-
 λεξαν ἄλλον, ἀφ' ἃ ἐγύρισαν. δηλαδὴ ἕνα ἀπὸ
 τὰς ἐνωτικὰς, καὶ ἔτος ἦτον ὁ Κυζίκου μητροπόλεως.
 ὅς τις γενόμενος τόσον ἐσπούδαξε νὰ φυλάξῃ τὴν
 κακίστην ἐνώσιν, ὡς ὅτι σφοδρῶς ἠνάχλει τὸν Βα-
 σιλέα νὰ βάλῃ βίαν, εἰς ἐκείνας ὅτι τὴν ἀπέρευ-
 γον, ὅθεν ὁ θεῖος Μάρκος, ἕνα μὲν διὰ νὰ δώσῃ
 τόπον τῇ ὀργῇ πρὸς τὸ παρὸν, ἄλλο δὲ καὶ διὰ νὰ
 ἐπισκεφθῇ καὶ τὸ ἀγαπητὸν τε ποιμνιον, ὅτι δια-
 τὶ εὐθύς ἐμίσειεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, δὲν ἔλαβε και-
 ρὸν εἰς τὰς ἀρχάς, διὰ ταῦτα λέγω, κρυφίως ἐξελ-
 θὼν τῆς Πόλεως εἰς τὴν Πρῆσαν, διὰ τῆς Πάσης
 ταχέως ἐπέρασεν εἰς τὴν ἠγαπημένην τε Ἐπαρ-
 χίαν. πῶς τὸν ἐδέχθησαν οἱ ἐκεῖσε Χριστιανοί,
 ποῖα καταρθώματα ἔκαμει ἐν ὅσῳ διέτριψεν ἐκεῖ,
 τὸ πραΐμα, πῶς ἡ κοινὴ δυστυχία, μᾶς ἀπεσέρη-
 σεν ἀπὸ πολλὰ καλά.

Διὰ τῆτο καὶ ἐγὼ μὴν ἔχωντας τί νὰ γράψω,
 ἔξω ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅτι καθ' ἕνα ἡμπορεῖ νὰ σοχα-
 σθῇ μετ' τὸν ἐδικόν τε νῦν, ἠγὼν μετ' πόσῃν χαρᾷ καὶ
 εὐφροσύνῃ ἐδέχθησαν ἐκεῖνοι ἕνα τοιῦτον ποιμένα,
 καὶ τί λογιῆς διδάχαι ἐκεῖνος ὁ τοιῦτος ποιμὴν τοὺς
 ἔκαυεν, καὶ πῶς τὰς ἐνθῆται νὰ κρατῆν σερὰ τὴν
 πίσιν τῆ Χριστοῦ, ἐπειδὴ ἐκυριεύοντο ἀπὸ τότε ἀκό-
 μα ἀπὸ τῆς ἀθέτης ἀγαρηνῆς, μὴν ἔχωντας λέγω
 νὰ γράψω ἄλλοτι ἔξω τῶτων, ἔρχομαι τώρα εἰς
 ἐκεῖνο τὸ μέγα ἔργον, ὅτι ὑποσχεθῆκα νὰ διη-
 γηθῶ.

Ἐν Ἐφέσῳ λοιπὸν διατρέβων ὁ ἅγιος, καὶ δι-
 δάσκων τὸν λαὸν αὐτῆς, κατὰ τὸ χρέος τῆ τοιαύτη
 ποιμένος, προσκαλεῖται εἰς τὴν Κωνσταντινὴ πόλιν,
 διὰ τὴν διόρθωσιν τὴν Ἐκκλησίαν κακῶς ἔχουσαν. ὅ-
 τι ὁ μὲν λατινόφωνος Ἰωάννης ὁ Βασιλεὺς ἐπέρα-
 σεν εἰς τὰ ἐκείσθε δικαιοτήρια, διὰ τὴν δόσιν λόγον
 ὁ εὐσεβὴς, διὰ τὴν ἀθέτησιν καὶ προδοσίαν τῆ πα-
 τρώου δόγματος, ἐκάθησε δὲ εἰς τὸν θρόνον ὁ αὐ-
 τὰδελφότης Κωνσταντῖνος, ὁ καὶ κατὰ τὸ ὄνομα καὶ
 κατὰ τὴν βασιλείαν, ἔσχατος. σοχαζόμενος δὲ καὶ
 ἐκείνος, πῶς ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως
 εἶναι ὡσαν κεφαλὴ καὶ καρδίαν ὅλης τῆς ὀρθοδόξης οἰ-
 κμενῆς, καὶ ὅταν ἐκείνη καλῶς ἔχη, ἐξ ἀνάγκης καὶ
 τὰ ἔξω καλῶς ἔχουσι, καὶ πάλιν ἀνίσως ἔχη κακῶς
 ἐκείνη, καὶ τὰ ἔξω κακῶς ἔχουσι, μάλιστα καὶ ἔδραμε
 τὸ ὀυληγορώτερον, ὅτι μάλιστα διὰ τῆτο καὶ μόνον
 ἔκαμιν εἰς τὴν Ἰταλίαν τῆς αἰδέμενης ἐκείνης ἀγῶ-
 νας, καὶ μέχρι αἵματος ἀντέστη εἰς τὴν κακῶς γυνο-
 μένην ἑνωσιν. διὰ τῆτο λέγω καὶ μόνον τὸ τέλος διὰ
 τὴν φυλάξιν, τὴν εὐσεβίαν ἐκείνην, ὅπερ παρέλα-
 βεν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς. ὅθεν καὶ ἔπρεπεν ὁ αὐ-
 τὸς τὴν συστήσιν καὶ τὴν ἀνακαινουργίαν τῆ
 πον τινὰ, ὅπερ ἐφθάρη καὶ ἀπώλετο ἀπὸ τῆς κακῆς
 ἑνωτικῆς. διὰ τῆτο καὶ ὡς ἑρμαιον ἀρπάσας τὸν και-
 ρόν, ἤγειν τὴν τῆ νέου βασιλέως εὐσεβῆ γνάμην,
 πρὸς τὴν τῆς Ἐκκλησίας διόρθωσιν, τὸ συντομώτε-
 ρον ἐφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινὴ πόλιν, πρὸ τοῦ τὴ
 τὸν διασρέψαν οἱ τῆς εὐσεβείας πολέμοι. δὲν εἶναι
 ἀμφιβολία, πῶς οἱ πολῖται ἐδέχθησαν τὸν διδάσ-
 καλον τῆς πίστεως καὶ γενναῖον πρόμαχον τῆς Ἐκ-
 κλησίας μετ' ἀκράντης χαρᾶν, τὸσον ὁ ἱερός κληρὸς
 ὅλος, ὅσον καὶ ὁ βασιλεὺς μετ' τὴν σύγκλητον, καὶ
 κατ' ἐξαιρετον μάλιστα ὁ φιλόχριστος λαός. μόνοι
 οἱ ἐχθροὶ τῆς πίστεως ἠλγίσταν καὶ ἐταράχθησαν εἰς
 τὸν

τὸν ἐρχομένον τε, καθὼς ποτὲ καὶ οἱ Θεομισθεῖς ἀρειανοὶ, ὅταν ἐγύριζεν εἰς τὸν θρόνον τε ὁ μέγας Ἀβασίας.

Ἦν τὸν τότε Πατριάρχης ὁ παγκράτιστος ἐκεῖνος Γρηγόριος ὁ πολλάκις ῥηθεὶς πρωτοσύγκελτος, ὁ μέγας Μάρκος λοιπὸν εὐθύς ἐσοχάσθη ἀναγκάσει μίαν γενικὴν σύνοδον, διὰ τὰ ἀνατρέψῃ καὶ τὰ κατακρίνῃ συνοδικῶς τὰ ἐν τῇ Φλωρεντία κακῶς καὶ ἄθεθρως γενόμενα, ἡ ὁποία καὶ ἐσυγκροτήθη διὰ προσάγματος βασιλικῆ εἰς τὸν Ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας μετὰ ἐνιαυτὸν ἕνα καὶ μῆνας ἕξ τῆς τελευταίας τῆ βασιλείας Ἰωάννου παρόντων καὶ τῶν τριῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἦσαν τῆ Ἀλεξάνδρειας, τῆ Ἀντιοχείας, τῆ Ἱεροσολύμων, καὶ πλείων μητροπολιτῶν καὶ διδασκάλων, καὶ ἄλλων πολλῶν, αὐτὴ πρῶτον κατασπᾶ ἀπὸ τῆ θρόνου τῆς βασιλευσσης τὸν δυσσεβῆ καὶ μιανώτατον Γρηγόριον, ὅστις καὶ τὴν κατασχύνῃ μὴ φέρων ἐπειδὴ ἔμενε σερεός εἰς τὴν ἐνωσιν, ἐγύρισεν εἰς τὴν ῥώμην, τὴν πηγὴν τῆς ἀποστασίας. ἀντὶ δὲ τότε χειροτονεῖ Ἀθανάσιον ἄνδρα κόσμιον καὶ εὐσεβέστατον, ὃ καὶ πατριαρχεύοντος καθὼς τινος θέλῃσι ἐγίνεν ἡ τῆς πόλεως ἄλωσις. μετὰ τῆτο κατακρίνει, καὶ ἀνατρέπει τὰ ἐν τῇ Ἰταλία γενόμενα, κάμνησα εἰς διάφορα μέρη λαμπρὰ καὶ ἐξάαιρετα ἐγκώμια τῆ θείου Μάρκου, καὶ δεικνύουσα αὐτὸν κατ' ἕδραν διαφέροντα τῶν πάλαι διαβεβοημένων πατέρων καὶ διδασκάλων ἐπὶ σοφίᾳ καὶ δογματῶν ὀρθότητι.

Εἰς τῆτον λοιπὸν τὸν καιρὸν, ὁ μέγας ἔπος προσάτης τῆς Ἐκκλησίας, ἔδειξεν ἀπ' ἀρχῆς τὸν συνηθισμένον τε ζῆλον, ἔβαλεν ὕλην τὴν ἐπιμέλειαν, ἐμσταχειρίσθη καθεὶ ἀγῶνα, διὰ τὰ συνάψῃ τὰ δεικνύοντα μέρη, ἅπερ ἕως τότε κακῶς καὶ ἄθεθρως ἔγενοντο.

λίας εἶχαν ἀνυμεταξύτας ἀφ' ἧ ἐγύρισαν ἀπὸ τῆν
 σύνοδον. ὅθεν τάτας ἐπαραθάρμυνε με τὴν ἐλπίδα
 τῶν θείων οἰκτιρῶν, ὅσοι ἐκλαίον δια τὴν ὑπο-
 γραφὴν τῆ λατινισμῦ. ἐκείνας ἔφερον εἰς κίσχισιν
 καὶ μετάνοιαν, ὅσοι ὡς ἀδιάφορον, ἢ καὶ ὡς καλὸν τὸ
 γυρόμενον ἐσοχάζοντο, δίδοντας νὰ καταλάβουν τί
 μέγα κακὸν ἐπραξαν. καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἐδί-
 δασκαν ἀκόμα καὶ τῆς ἐν τῇ πόλει, ὅσοι δὲν ἦσαν
 δηλαδὴ εἰς τὴν σύνοδον, νὰ μὴ φέρωνται με' σκλη-
 ρότητα καὶ ἀπεσροφὴν πρὸς τῆς μετανοῶντας, καὶ
 προσφύγοντας εἰς τὸ ἔλκος τῆς Ἐκκλησίας ἀδελ-
 φῆς. καὶ ἔτω ποιῶν ἐπανήγαγε τῆς πεπλανημένης,
 ἀνώρθωσθε τῆς πεπτωκότας. ἦνωσθε τὰ διεσῶτα.
 ἢ σύχασαν αἰταραχαὶ μεταξὺ τῶν ὁμοφύλων. ἐγύ-
 ρισαν οἱ ὁμογενεῖς τῆς ὁμογενεῖς των. ἐπανῆλθεν
 ἡ εἰρήνη. καὶ πλὴν δύο, ἢ τριῶν, ὅπῃ ἐπροτίμησαν
 ἐκσιῶς τὴν ἀπώλειαν τῶν ψυχῶν τῆς, οἱ λοιποὶ
 πάντες ἠθέτησαν καλῶς, τὰ κακῶς παρ' αὐτῶν γε-
 γόμενα, καὶ ἔτως ἐγένοντο οἱ πάντες μία ποίμνη, καὶ
 ἓν σῶμα, ὑφ' ἐνὶ ποιμένι, καὶ μιᾷ κεφαλῇ, ἔχι τῷ
 βρωμερῷ καὶ ἀποστάτῃ καὶ κατακρίτῳ γυναικοπροσώ-
 πῳ Πάπα, ἀλλὰ τῇ τῶν ἀπάντων ἀθανάτῳ κεφα-
 λῇ τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ. ὅτι δὲ τάττε ἔργον ἐσάθη καὶ
 ἐπιμέλεια τὸ μέγα τῆτο κατόρθωμα, μάρτυς αξιο-
 πιστότατος πάλιν ὁ σοφώτατος Γεννάδιος ὁ σχολά-
 ριος, τῇ ὁπίῃ τὸν εἰς τὸν μέγαν τῆτον ἄγιον ἔ-
 παινον τῶρα θέλω τὰν γράφει ἀλόκληρον, καθὼς
 τὸν εὐρίσκω εἰς τὸ σημείωμα, ὅπῃ ἔκαμε περὶ τῆς
 ἀγίας συνόδου τῆς κατὰ τῆ Βέκκε τῆ λατινόφρονος
 πρὸ χρόνων ἰκανῶν γενομένης, περὶ τῆς ὁποίας καὶ
 πρότερον εἶπομεν. ἀφ' ἧ λοιπὸν πολλῆς διδασκάλου
 καὶ ἀγίας θεολόγου ἐπαρίθμησεν εἰς τὸ σημείωμα
 ἐκείνο ὁ σχολάριος, τελευταῖον καὶ περὶ τῆ ἀγίου
 τῆτε αὐτολεξεί λέγει ταῦτα. „ὡσπερ καὶ ὁ ἱερω-
 τάτας Ἐφέσου Μάρκος, τοῖς μὲν κακῶς τῶν.

φίλων συκοφάνταις χαίρειν, εἰπὼν, τῷ καλῷ δεῖ τῶν
 διδασκάλων χορῶ βαίνων κατ' ἴχθυος, ἢ τῆς χρυσῆς
 ἐκείνης ἀπρίξ ἐχόμενος σειράς, ὑπερήσπιζε μὲν τῆς
 πατρὸς δόξης ἐν μέσοις λατίνοις μόνος. ἠρών γὰρ
 τοῖς ὀφείλωσι συμμαχεῖν, ἀντι τοιούτων, φεῦ, πο-
 λεμίοις ἐκέχρητο. ἀντρέσχε δὲ μόνος πρὸς τὴν ἐκ
 ἐπαινετῆν πραγματείαν ἐκείνην, τῶν ἄλλων ἐνδεω-
 κότων ὅπως ποτε. ἢ μόνος αὐτίς ἐπακελθόντας συ-
 νῆξε μὲν τὰς ἀφροσύνας, πλὴν ὀλίγων, ἅπαντας,
 πολλὰ μεταμελημένους ἢ ἀλγῶντας, ἐφ' οἷς κακῶς
 ἀπερράγησαν. μόνος δὲ τὰς ἄλλας θάρρειν, ὑπὲρ
 τῆς πατρὸς δόξης ἐπίσεν, ἔργω διὰ τῆς καλῆς αὐ-
 τῆ καρτερίας, τὴν τῶν ἄλλων ἀσασίαν ἐλέγξας. ἢ
 αὐτῆ ἀσασία ταύτη παρικολύθησε πονηρὰς ἀρχῆς
 φαυλότερα ἔκγονα. δι' ὃ ἢ ἔτος τοῖς μακάριοις ἐ-
 κείνοις προσέθειται, ἢ δ' ἐν τοῖς ἄλλοις μὲν τῶν ἀρί-
 στων ἀπολειπόμενος, ἀρετῆ, διλονότητι ἢ σοφίᾳ, ἢ
 λόγῳ δυνάμει. τῷ δὲ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας πολίμῳ,
 ἢ τοῖς οἷον εἰπεῖν ἐμβλοῖς ἀγῶσι, ἢ ταῦτα ἐν ὑ-
 περοφίᾳ, ἢ τῷ ἀτρέπτῳ τῆς γνώμης, ἐν πολλοῖς
 ἢ ποικίλλοις ἐν ἀντιώμασιν εἰδεῖ λέγειν τ' ἀληθῆ,
 ἢ πρᾶχων.

Αὐτὰ σχεδὸν τὰ ἴδια λέγει, ἢ ἐκεῖ ὅπῃ γρά-
 φει κατὰ τῶν ἀκολούθων τῆς τῆς Α' κινδύνη αἰρέσεως.
 τέτοις, (ἠγὼν τοῖς πατέρας τῆς ἡμετέρας Ἐκκλη-
 σίας) ἢ ὁ μακάριος συνέφωνησε Μάρκος ὁ τῆς ἐφε-
 σίων ποιμὴν, ἔξαρχος τῆς ἐν Φλωρεντίας, τῶν ἡμε-
 τέρων συνέλευσεως, ἢ μόνος ἠγωνισμένος ὑπὲρ τῆς
 τῶν πατέρων δόξης, ἢ μόνος ἐν τῇ καλῇ σάσει δια-
 μεμενικῶς, ἢ τοῖς πεπτοκόσι τῆς ἐπαινετῆς μετα-
 βολῆς γενόμενος αἴτιος, ἢ.

Δέν εἶναι δυνατόν, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς ἓνα ἥρωα ἐγκώμια θειότερα, ὑψηλότερα, καὶ μεγαλῆτερα, ἀπὸ ταῦτα. ὅλα ἐκεῖνα ὅπῃ ἀπ' ἀρχῆς ἕως τῶρα ἡμεῖς ἐδημιουργήκαμεν, διὰ νὰ παραστήσωμεν τάχα, πόσης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως εἶναι ἄξιος, ἄτος ὁ μέγας διδάσκαλος, πάντα περιέχονται πληρέστατα, καὶ με' ὅλην τὴν ὑπεροχικὴν ἐμφασιν, εἰς αὐτὰς μέσα τὰς ὀλίγας ἀράδας. καὶ ἀγκαλα νομίζω, πῶς τινὰς δέν θέλει ἀμφιβάλλει εἰς τὴν ἀληθεστάτην μαρτυρίαν τοῦ σοφωτάτου τῆτο ἀνδρός τῆ σχολαρία λέγω, ὅμως ἡ συνοδικὴ ψήφος πρέπει νὰ ἔχη ἐπάνω εἰς ὅλας τὴν προτίμησιν. ποίαν λέγω συνοδικὴν ψήφον;

Ἐπειδὴ, ἔτι ζῶντος Ἰωάννη τῷ Βασιλέως, πολλοὶ τῶν μετ' αὐτῷ ἐλθόντων ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν ἀρχιερεῖς τε καὶ ἡγούμενοι καὶ πνευματικοὶ δέν ἔσεργον τὰ ἐν τῇ Φλωρεντία γενόμενα, καὶ ἦν σύγχυσις καὶ ταραχὴ μεγάλη, ἐπρόσβαξεν ὁ Βασιλεὺς νὰ συνέλθωσιν ὅμι, καὶ νὰ τῷ σείλωσιν ἐγγράφον τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν δέν θέλῃσι νὰ φυλάττουν τὴν ἐκεῖσε γενομένην, ἔνωσιν. οἱ ἀρχιερεῖς λοιπὸν συναχθέντες καὶ οἱ λοιποὶ δηλαδὴ ἡγούμενοι καὶ πνευματικοὶ, καὶ συνδιασκεψάμενοι κατὰ συνείδησι μάλισιν ἔγραψαν ἀπόκρισιν διδακτικὴν τῆς αἰτίας κατὰ πλάτος, κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα τῆς θαυμασῆ καὶ σοφῆ ἐπιχειρήματα, καὶ ταῦτα ἐπιφέρουσι λέγοντες, ὅτι ἔδὲ ἐπ' ἀδείας ἔχομεν τῆτο ποιῆσαι ἡμεῖς μόνοι, τῶν ἄλλων τῶν ἡμετέρων ἀπόντων ἐκ τῆς συζητήσεως ταύτης, ἦγυν τῶν τῆς Ἐπαρχίας Ἀρχιερέων καὶ Ἱερομονάχων, καὶ μάλισα, φησι, τῷ Ἰωάννῃ. ὅς καὶ πρόμαχος ἦν τῆς ἀληθείας ἡμῶν δόξης ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ σῶμα πάντων ἡμῶν, ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἀγωνιζόμενος. Ἰδοὺ, πῶς συμφωνεῖ καὶ ἡ παρὰ τῆς συνόδου ἀπόφασις με' τῷ σοφωτάτῳ σχολαρίῳ

τὴν μαρτυρίαν, μάλιστα ἐγὼ λέγω, ὅτι καὶ ἂν ὁ μέ-
γας Ἐκκλησιάρχης δὲν ἔλεγεν ἕδεν περὶ τῆς ἀγί-
αυτῆς, ἂν ὁ σχολάριος δὲν μᾶς ἔκανε τὸν ὑπερφυῖ
ἐκεῖνον ἔπαινον, λέγωντας πολλάκις, ὅτι μόνος, καὶ
πάλιν μόνος ἐτέλεσε τὸ καὶ τὸ, ἦγεν τὰ ὑπὲρ ἂν-
δρωπον ἐκείνα τῆς παραδόξε καρτερίας τὰ ἀνδραγα-
θήματα, ἂν ἔτε ἱερομνήμων, ἔτε νομοφύλαξ, ἔτε
ἄλλοις τῶν τότε παρόντων, ἦθελε σημειώσῃ
τι περὶ αὐτῆς, βεβαιότατα λέγω, ἡμαρτυρία μιᾶς
ἀγιωτάτης συνόδου ἐν Χριστῷ συνηγμένης, εἶναι μία
ἀπαραγράφτος φανέρωσις, μάλιστα καὶ βεβαιώσις ἀ-
ναντίρρητος, τῶν ὅσα ἐλόγια τῆ λαμπρῆς τῆς Ἡ-
ρώος οἱ ἄλλοι κατὰ μέρος ἔγραψαν.

Λοιπὸν, καθὼς ἡ σύνοδος ἐκείνη τῶν ἀρχιε-
ρέων ἠμαρτύρησε, πῶς χωρὶς τῆς Ἐφέσε, δὲν εἶ-
δυατο νὰ κάμει τίποτας, μετὰ τὸ νὰ ἦτον ἐκεῖνος, ὁ
πρόμαχος τῆς ἀληθείας δόξης, καὶ τὸ εἶμα ὅλης
τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἔτω καὶ ἔγενεν. ἦλθεν,
ὡς ἀνωτέρω ἐδηγήθημεν, καὶ ἐτέλεσεν ὅλα ἐκείνα,
τὰ ὅποια ἐκ τῆς φωνῆς τῆς Σχολαριε ἠκούσαμεν. τί
λοιπὸν χρειάζεται, νὰ τῆς ἠξυύρωμεν νησείας, καὶ
κακοπαθίας, καὶ χαμαικοιτίας, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ ἄλ-
λα παρόμοια κατορθώματα, τὰ ὅποια καὶ τὰ εἶχεν
ἀναμφιβόλως μετὰ ὅλην τὴν τελειότητα, ὅθεν καὶ
μόνος εἶδυνήθη νὰ φυλαχθῆ ἀπὸ τὸν μέγαν ἐκεῖ-
νον κίνδυνον τῆς πίστεως, τὰ εἶχεν ὅλα ἀναμφιβό-
λως λέγω, ἀλλὰ καθὼς μᾶς βεβαιώνει ὁ θεολό-
γος Γρηγόριος, ὅλητες ἡ ἀφέλεια, μέχρι τῶν
κατορθάντων μόνον ἴσεται, ἰδοὺ ἔργον, τῆ ὅποιου
ἡ ἀφέλεια ἐξαπλώνεται βεβαιότατα εἰς ὅλην τὴν
καθολικὴν Ἐκκλησίαν. ἔργον, ὅπερ κατὰ τὴν μαρ-
τυρίαν τῆς θεοῦ Γρηγοριε εἰς τὸν μέγαν Ἀθανά-
σιον, τῆτο δύναται νὰ μᾶς τὸν δείξῃ ἰσοστάσιον, καὶ

με αὐτὸν ἐκείνον τὸν πάμμεγαν Ἀθανάσιον, καὶ μετὰ
 ὅλους ἐκείνους ὅπῃ ἠγωνίσθησαν μέχρι αἵματος διὰ
 τὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰρήνην καὶ σύσασιν, καὶ εἰδὼ τώ-
 ρα μὲν ἔρχεται νὰ εἰπῶ διὰ πρᾶγμα βέβαιον, ὅτι
 ἐκεῖνο, ὅπῃ καθ' αὐτὸ καὶ κυρίως ὁ προφήτης Ἠσαΐ-
 ας προεῖπε περὶ τοῦ Χριστοῦ, πληρῶς ἐλαμβάνετο κατὰ
 καιρὸς, καὶ εἰς ἄλλας μεγάλας ἀγίας, τῆς ὁποίας ε-
 φύλαξεν ἡ Θεία πρόνοια, διὰ μεγάλην σωτηρίαν
 ὑπερὸν ἄλλων πολλῶν, τῆτο λέγω τὸ ἴδιον βε-
 βαιοτάτα εὑρίσκω γινόμενον καὶ εἰς τῆτον τὸν μέγαν
 ἄγιον ἀναμφιβόλως, κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀκολου-
 θίαν, δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ γλυτώσῃ τὸν θάνατον
 μέσα εἰς τὴν Ἰταλίαν. καὶ ἀναμφιβόλως ἡ Ἐκκλη-
 σία τοῦ Χριστοῦ εὐρέθη εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον. ε-
 πειδὴ μετὰ τὸ νὰ ἐκλίναν ὅλοι ὁμοῦ ὅπως ποτε εἰς τὸν
 λατινισμόν, μετὰ τὰς ἰδίας των ὑπογραφάς, καὶ μετὰ
 τὴν κακίστην ἐκείνην ἐνωσιν, τί λοιπὸν ἐμέλλον νὰ
 κάμνῃ καὶ πᾶσα ἡ Ἀνατολή, καὶ οἱ ἅπανταχῶ ὄντες
 Χριστιανοί; βεβαιοτάτα ἔπρεπε νὰ ἰσχυρῆ τῆς ψευ-
 δοτυνύδα ἐκείνης ἡ ὑπόληψις. καὶ ἀκολούθως ἔπρε-
 πον εἰς τὸ εἶναι ὅλοι νὰ δέχωνται τὴν ἀντίθεσιν τῆς
 ἀπόφασιν. εἴτα τίς ἐμέλλεν ὁ Χριστός ἀκολούθως νὰ
 ἀπολέσῃ τὴν μεγάλην τε κληρονομίαν, ἀρπάζων-
 τὰς τὴν ληστρικῶς ὁ ἀντίχριστος Πάπας. ἀλλὰ εὐχάρ-
 τῆ ἀφάτω πρόνοια. Ἰδοὺ παραδόξως ὁ Θεὸς Μάρ-
 κος ἐφυλάχθη ἀβλαβής. Ἰδοὺ εἰς τὴν παγκόσμιον
 ἐκείνην μεταβολὴν καὶ μετασειχθείωσιν εἰς τὸ χεῖ-
 ρον, αὐτὸς ὁ ἐπίγειος Μιχαὴλ ἐσάθη, καὶ εἰβόησε,
 σῶμεν καλῶς ἀδελφοί. σῶμεν καλῶς εἰς τὴν ὁμο-
 λογίαν τοῦ μονογενῆ. σῶμεν καλῶς εἰς τὴν διδασ-
 καλίαν τῶν προγόνων μας. σῶμεν εἰς τὰ ἔθιμα τῆς
 Ἐκκλησίας μας. μὴν ἀκῆσωμεν φωνὴν ἀλλοτρίαν.
 μὴν ὑποταχθῶμεν εἰς τὸν ἀντάρτην καὶ ἀντίχριστον.
 σῶμεν καλῶς. ἀλλ' ἔχει μόνον μέσα εἰς τὴν Κων-
 σταντινούπολιν.

σαντινήπολιν, τῆς πεπλανημένης ἐπέστρεψε, καὶ τῆς
 πεπτωκότας ἀνάρθωσε, καὶ τῆς καλῶς ἐσώτας ἐσή-
 ριξε, καὶ ἀπλῶς εἶπεν τὴν Ἐκκλησίαν ἦνωσε καὶ συ-
 νέστησεν ὁ υἱὸς Βεσσαλαήλ, καὶ κέος Ζεροβάβελ, ἄλ-
 λὰ τὸν ζῆλον Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου, καὶ ἄλλων
 ποιήτων κοιδίμων διδασκάλων ὁμκαίριος μιμήμενος,
 καὶ πρὸς τὰς ἀπανταχῆ τῆς γῆς καὶ τῶν Νήσων εὐρισ-
 κομένης χριστιανῆς ἐγραφε (*), νὰ φυλάττωνται ἀπὸ
 τοῦ λατινισμοῦ σιλιτεύων καὶ ἀποδείχωντας αὐτοῦ
 τέλειον ἀπὸ θεῶ χωρισμόν. ὁθεν καὶ πρὸς τὸ τέλος
 τῶν ἐγκυκλίων τῆ παρακινέσεων λέγει, φεύγετε
 ἢν αὐτὰς ἀδελφοί, καὶ τὴν πρὸς αὐτὰς κοινωνίαν. σῆ-
 κετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἅς παρελάβετε,
 τὰς τε ἐγγράφους, καὶ τὰς ἀγράφους, ἵνα μὴ τῆ
 τῶν ἀθεσμιῶν πλάνη συναπαχθέντες ἐκπῆσθητε τῆ
 ἰδίᾳ σιριγμῆ. ποῖος τῶρα δὲν θέλει ὁμολογήσει
 με' ἐμένα, ἐκεῖνο ὅπῃ εἶπα ἀνωτέρω, ὅτι καθὼς
 εἶπεν Ἡσαίας ὁ προφήτης, εἰμὴ κύριος ὁ θεὸς ἐγ
 κατέλιπον ἡμῖν σπέρμα σωτηρίας αὐτοῦ τῆτον τὸν
 μέγαν ἄνθρωπον, ὡς σόδομα ἢν ἐσγενηθήθηνεν, καὶ
 ὡς Γόμορρα ἢν ὁμοιώθηνεν, τῶρα βεβαιότατα καθ'
 ἕνας ἐκ τῶν ἔργων πληροφορεῖται, ὅτι τῆς προνοί-
 ας τῆς ἀνωτάτω ἐσάθη ἔργον ἀνκιφιρόλως ἢ σω-
 τηρία τῆ ἀνδρὸς τῆτα. καὶ αὐτὴ ἐρρύσατο αὐτὸν ἐκ
 παυίδος θηρευτῶν, καὶ ἀπὸ λόγου ταραχώδους.

Λόγος δὲ ταραχώδους μάλιστα μὲν εἶναι ἢ λα-
 τινικὴ προδήκη καὶ βλασφημία, ὅπῃ ἔφθεν εἰς τὴν
 Ἐκκλησίαν τῆ Χριστοῦ ταραχήν καὶ σκάνδαλον ἀθε-
 ράπτουτον. ἢμπορεῖ δὲ νὰ ὀνομαθῆ εἰς αὐτὸν καὶ
 λόγος ταραχώδους ἢ συνοδικὴ δῆθεν καθάρσις, ἀ-
 πό τὴν ὁποῖαν ἐσάθη ἀνώτερος. ὅχι τάχα, πῶς
 ἔμελλε νὰ ψιφήσῃ τῆς παρανόμης συνόδου τὴν

(*) παρὰ Δοσιθ'. ἐν τῷ τέλει τῆ τῆς ἀγάπης τόμος.

παράλογον· ἀπόρατον· ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ τῆς εὐσε-
 βείας ἔμελλον καὶ τὸν κηρύττωσι διακαθηριμένον καὶ
 κατάκριτον δῆθεν ἀπὸ οἰκημενικῆν σύνοδον· καὶ με-
 τὸν τρόπον τῆτον καὶ βλάπτωσι πολὺ τῆ ἀποστο-
 λικῆτι λόγῳ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν· ὡσπερ
 τῆ Παύλου τὸ κήρυγμα ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ ὕμ-
 ναϊος, οἱ τῆ Σατᾶν ἄγγελοι· ὄθεν ὁποῖων θραυ-
 μάσια, καὶ τερατηγῶν ἐνδοξάτω καὶ ἐξαίσια κύριος,
 ὁ λέγων τῆ ἀβύσσῳ, ἐριμωθήσῃ, καὶ τὰς ποτα-
 μὸς σὺ ξηρανῶ, αὐτὸς ἐκεῖνος καὶ τὸν δῆλόν τε διε-
 φυλάξεν ἀπὸ βέλους πετωμένῃ ἡμέρας, καὶ ἀπὸ
 πράγματος ἐν σκότει διαπορευμένῃ· ὁ καὶ κατὰ ἀ-
 λήθειαν πάντα παράδοξον.

Δι' ὅτι ἐναντίος φερόμενος, καὶ φανερός πολέ-
 μιός ὢν εἰς τὰ τότε γινόμενα, δὲν ἐκατακρίθη ἔτε
 ἀπὸ τὸν ἀγέρωχον καὶ ἀλλαξόνα Πάπαν, ἔτε ἀπὸ
 τὸν Βασιλέα, ἔτε ἀπὸ τὴν σύνοδον, καὶ με' ὅλον
 ὅπῃ ἦτον περικυκλωμένος πανταχόθεν ἀπὸ τόσα
 κακὰ θηρία, ὅπῃ με' ἄκραν μανίαν τῆ ἐπεβάλευον
 κάθε σιγμῆν, καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμὴν· ὄθεν καὶ ἔ-
 μεις καὶ κατὰ τὴν ζωὴν πεφυλαγμένος, καὶ κατὰ
 τὸν τῆς ἰσραρχίας θρόνον ἀνεπηρέεστος, διὰ καὶ ἐ-
 νεργῆ μετὰ ταῦτα με' αὐθεντίαν ἀρχιερατικῆν, καὶ
 με' ὑπόληψιν διδασκαλικῆν καὶ αἰδέσιμον, αὐτὰ
 ταῦτα, ὅπου με' ζῆλον ἐνήργησε καὶ κατώρρωσεν
 ὕπερον.

Δὲν ἐσάθη ὁμως ἕως ἐδῶ, Χριστιανοὶ ὁζῆλος
 τῆ θεόφρονος τῆτι ἀνδρός· ἀλλὰ καθὼς ὁ Ἀπόστο-
 λος Παῦλος εἰς καιρὸν, ὅπῃ ἠπήγαινε εἰς τὴν Γε-
 ρουσαλίη τὴν δευτέραν φοράν, προβλέπων, ὅτι τὸν
 ἐπρόσμεναν δεσμὰ καὶ φυλακαὶ, καὶ ὅτι τέλος πάν-
 των εἰς τὴν Ρώμην θέλει σαλῆν, καὶ ἐκεῖ μέλλει
 καὶ

να λάβη ἡ πόλις ποθέμενον τὴ τέλος τὸν θάνατον,
ταῦτα λέγω προβλέπων, ἀπὸ τῆς Μιλῆτα πέμ-
ψας εἰς τὴν Ἐφέσον, ἐκράξεν ἐκείσε τὰς πρεσβυ-
τέρους τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀφ' ἧ ἦλθον τὰς ἐπαρήγ-
ουσις να προσέχωσι καλῶς ἡ ἑαυτοῖς ἡ παντὶ τῷ
ποιμνίῳ, ἡ τὰ λοιπὰ τῆς ἀποστολικῆς προτροπῆς ἡ
παράινέσεως, ὅπῃ τὰς ἔκαμε, διὰ να σταθῆν, ὅσον
δύνανται με' ἐπιμέλειαν εἰς τὴν φύλαξιν τῶν πιστῶν,
καθὼς λέγω ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἐπαράδωκε τὴν
ἐπισκοπὴν ἡ τὴν φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς
πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου, τοιαυτῶς ἡ ἕτος, ὁ
ἀοιδίμος, με' ἀπαράλλακτον ζήλου, μετὰ ἀποστο-
λικὰ ἐκείνα σπλάγγνα φροντίζοντας ὄχι μόνον διὰ
τὸ ἐδικόν τε ποιμνίον, ἀλλὰ διὰ ὅλην ἀπλῶς τὴν
Ἐκκλησίαν τῆ Χριστοῦ, ἐπειδὴ εἶδε τὸν ἑαυτόν τε,
πῶς ἠθύνετο, ἡ ἦδη ἔφθασεν εἰς τὰς ὑστερίνας ὡ-
ρας τῆς ζωῆς τε, ἡ ἔμελλε να μεταβῆ ἐκ τῆ μα-
ταίῳ τῆτε Κόσμου, εἰς τὸν ἀληθινὸν ἡ ἀκήρατον ἐ-
κείνον βίον, ἐγύρισε με' λύπην τε μεγάλην τὰς λα-
γισμῶν τε ἐδῶ ἡ ἐκεῖ. ἐσυχάθη να εὖρη ὑποκείμε-
νον ἀρκετοῦ, διὰ να βασάζῃ τὸν τόπον τε. ἦγυν να
ἀναδεχθῆ τὸν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀγῶνα, ἡ να πα-
λαμῆ ὅσον δύναται γενναίως ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας,
καθὼς ἐκείνας, ἐναντίον τῆς ἦδη γενομένης ψυχῆς
λέθου ἡ θεομισήτα ἐνώσεως. ἐπειδὴ ἔσα ἔσυχαι-
ρος ἔτι ἡ πρόσφατος, ἡ ἔχουσα ἡ μερικὰς ἐκ τῶν
ποτε ἡμετέρων βοηθῶν, ὅπῃ τὴν ἠκολούθησαν, δέν
ἦτον ἔυκολον ἡ παρευθῆ να καταργηθῆ, ἡ να ἀ-
ποσβυθῆ ἀπὸ μιᾶς, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὀνομαθέντες, κα-
θὼς τὰς ἔπρεπε, λατινόφρονες, τὴν αἰσώπειον ἀ-
λώπηκα μιμήμενοι, με' κάθε τρόπου ἐσπῆδαζαν, να
ἐλκύσαν, ὅσον ἐδύναντο πολλὰς, εἰς τὴν ἐδικήν τε
ἀπώλειαν. ὅθεν ὁ μακάριος ἦτος ἡ ἀποστολικὸς δι-
δάσκαλος, βλέπωντας τὸν κακὸν τῆτον θρασμόν τῆ
λα-

λατινισμῶ καὶ παπισμῶ, καὶ τὴν ζάλην τῆς καιρῆς, πῶς
 ἦτον μεγάλη καὶ επικίνδυνος, με φλογερὰ σπλάγ-
 χνα, γράφει μίαν ἐπιστολὴν πρὸς Γεώργιον τὸν
 Σχολάριον, ὅτι εἰς ἐκείνης τῆς ἀθλίης καιρῆς, εἰς
 τὰς ὁποίας καὶ διὰ τὸν Ἐκκλησιαστικὸν τῆτον χει-
 μῶνα, καὶ διὰ τὸν ἔξω τὸν πολιτικόν, ὅπῃ ἡ πόλις
 ἔπνεε τὰ λείψια τῆς ἐλευθερίας, εὕρισκοντο
 εἰς τὸ ζύγι τῆς ἀπειλησμοῦ, καὶ τῆς παντελῆς κατα-
 κλισμοῦ, εἰς τὰς τοιαύτης λέγω καιρῆς, τῆτον μό-
 νον ἠμπόρεσε νὰ εὕρῃ ἀξίον, διὰ νὰ τῆ ἐμπιστεύσῃ
 τὴν μεγάλην καὶ θαυμαστὴν ταύτην παρακαταθήκην,
 ἡγνή τὴν υπεράσπισιν καὶ φροντίδα τῆς ἀληθοῦς καὶ
 ὀρθοδόξου πίστεως. καὶ δὴ εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην τῆ
 λέγει, πῶς τὸν ἠξεύρει ἀπὸ νέου ἀκόμα, τῆ φανε-
 ρώνει, πῶς δὲν τοῦ λανθάνει, ἢτε ἡ δύναμις τῶν
 λόγων τῆ καὶ ἡ μεγάλη τῆ σύνεσις, ἢτε ἡ ἀρετὴ καὶ
 ἡ εὐσέβειά τῆ. διὰ τὰ ὁποία καλὰ τὰ προτερήμα-
 τα, τῆ λέγει, πῶς τὸν ἀγαπᾷ, καὶ τὸν σοχαί-
 ται, ὡς υἱόν τῆ. τῆ λέγει ἔπειτα, πῶς διὰ τὰ
 χαρίσματα ταῦτα, εὕρκεται χρῆσις νὰ δώσῃ
 χεῖρα βοηθείας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆ Χριστοῦ, ὅπῃ
 κλονεῖται ἀπὸ τὴν ἐπίρρειαν τῆ λατινισμοῦ. καὶ ὅτι
 ἂν ἔως τώρα δὲν τὸ ἔκαμε, τάχα με τὸ νὰ ἐξε-
 θάρρει εἰς τὴν αὐτῆ συμμαχίαν, ἀλλὰ τώρα λέγει
 ὅπῃ ἐγὼ ἀπολείπω τὴν παρῆσαν ζωὴν, δὲν ἀμρι-
 βύλλω, πῶς χωρὶς ἄλλο, θέλω ἀναζωοθεῖν τὸν
 ἀγῶνα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ νὰ βοηθήσῃς τὴν
 Ἐκκλησίαν τῆ Χριστοῦ, ὅπῃ κινδυνεύει νὰ καταστρά-
 φῃ παντελῶς. ἀλλὰ τῆτο, λέγει, ὅπῃ ἴσως ἐξ
 ἰδίας σε προαιρέσως μέλλεις νὰ κάμῃς, διὰ τὸ
 χρέος, ὅπῃ ἔχῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σε, αὐτὸ τῆ-
 το καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τὸ ἀνατίθειμι, καὶ τὸ ἀποκρεμῶ εἰς
 τὴν ἐδικήν σε φροντίδα, δηλαδὴ νὰ λάβῃς ἐπάνω
 σε τὸν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀγῶνα, καὶ νὰ σταθῇς ἀντὶ
 ἐμοῦ.

ἐμῆ, πρόμαχος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ὑγιᾶς δι-
δασκαλίας ὑφ' ἡγεσίας, καὶ τῶν ὀρθῶν δόγματων, καὶ
τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχος. ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἄλλα
εἰπὼν, καὶ ὅτι θέλει δώσει περὶ τούτων λόγον ἐν
ἡμέρᾳ κρίσεως, καὶ εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς αὐτόν, ὅπως
τῷ ἐμπιστεύει αὐτὸ τὸ χρέος, πρὸς τὸ τέλος τὴν
παρακαλεῖ, καὶ νὰ τὸν σείλη ἀπόκρισιν, εἴαν καὶ συγ-
κατανεύσῃ εἰς τὸ ζήτημά τε. διὰ νὰ μὴ τελειώσω,
λέγει, με λύπην, ὡς ἀπελπίσας τῆς Ἐκκλησίας
τὴν διόρθωσιν. „Περὶ ἧ, φησὶ, καὶ ἀποκριθῆτω
μοι, ἵνα λάβω τελείαν πληροφορίαν τῆς πάρεσθης
ζωῆς ἐξερχόμενος, καὶ μὴ ἀηδῶς ἀποβιώσω, ὡς ἀ-
πεγνωκῶς τὴν τῆς Ἐκκλησίας διόρθωσιν. „ Ὡς
σπλάχνα. ὡ ψυχὴ ὄντως θεία καὶ ἀποσολική. ὡ
μέριμνα, κατὰ Παῦλον, πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν.
κατὰ ἀλήθειαν δὲν δείχνει ποτε ἄνθρωπος τόσην
φροντίδα καὶ σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν, πῶς νὰ ἀφήσῃ
τὰ γνήσιά τε τέκνα, καὶ ὅλην τὴν οἰκίαν τε εἰς κα-
λὴν καὶ εἰρηνικὴν κατάστασιν, ὅσην εἶχεν ἄτος ὁ τρισ-
μακάριστος καὶ αἰδίδμος ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τῷ Χρι-
στῷ, πῶς καὶ πότε νὰ λάβῃ τὴν μυριοπόδητόν της εἰ-
ρήνην καὶ διόρθωσιν. „ καὶ μὴ ἀηδῶς ἀποβιώσῃ, ὡς
ἀπεγνωκῶς τὴν τῆς Ἐκκλησίας διόρθωσιν. καὶ πότε
ταῦτα λέγει, καὶ λυπεῖται, ὑσερα ἀπὸ τῆς τόσας
καὶ τόσας αἰδίδμης ἐκείνης αγῶνας. ὑσερα ἀπὸ τὴν
ὑπερθαύμαστον ἐκείνην ἔνστασιν καὶ καρτερίαν. ὑσερα
ἀπὸ τὴν μακρὰν ἐκείνην ἀθλησιν καὶ μέχρι τέλους
γενναϊοτάτην ὁμολογίαν. ὑσερα ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα,
ὅπως τῷ ἐμαρτύρησαν, ὄχι μόνον Συρόπαλοι, καὶ
σχολάριοι, ἱερομνημόνες, καὶ σύνοδοι, ἄνδρες ὀρθόδο-
ξοί, καὶ φίλοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι ἐχθροί τε ἀκόμα, καὶ
ἀφ' ἧ τέλος πάντων, ἐσύναψε καὶ τὰ διεσῶτα μέρη
τῶν ἀνατολικῶν, καὶ κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον,
ὡς κορωνίδα καὶ σέφκρον ὑπέρτιμον τῶν κατορθωμά-
των τε, ἐπέθηκεν ἔτι καὶ τὴν ἐνωσιν τῆς Ἐκκλησίας,

κ) τὴν ἀποστολικὴν ἐκείνην κ) ἐγκύκλιον διδασκαλίαν
 κ) παραίνεσιν ἐξέπεμψεν εἰς τῆς ἀπανταχῆ χριστιαν-
 νῆς, ὕψρον λέγω, ἀπὸ ὅλα ταῦτα, ὅπῃ κ) ἕνα
 μόνον ἐκ τούτων εἰς ἄλλας ἦτον ἱκανὸν, διὰ τὰ τοὺς
 ὑψώθη, αὐτὸς ὁ μέγας, κ) ἄντως μέγας πατήρ κ)
 διδάσκαλος κ) ἀθλητὴς κ) ὁμολογητὴς κ) τῆ προαι-
 ρέσει τέλειος μάρτυς, ὡσάν τὰ μὴν εἶχε κατορθώ-
 ση τίποτας, ἔτως ἐφρόντιζε κ) ἐθλίβετο διὰ τῆ
 ἀπανταχῆ ἁγίαν Ἐκκλησίαν, μὴν τύχη καὶ κα-
 ταποντισθῆ ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν τοῦ λατι-
 νισμοῦ.

Οἶδεν, ἂν ὁ Μωϋσῆς εὕρηκε τὰ ἀφήση εἰς τὴν
 ἐπιστολίαν τῆ ἑβραϊκῆ λαῆ ἄξιον διάδοχόν τῆ τὸν
 Ἰησοῦ τὸν υἱὸν τῆ Ναυῆ, κ) ἂν ὁ Ἡλίας, ἔχρισεν εἰς
 προφήτην, εἰς τὸν ἐδικόν τῆ τόπον, τὸν Ἑλισσαῖος
 υἱὸν Σαφάτ, ἀλλὰ κ) ἡ ἁγία ἐκείνη ψυχὴ θεία
 πνεύματι κινημένη πάντως, δὲν ἔσφαλεν ὅπῃ ἔχει
 ροτάνησεν εἰς τὸν ἐδικόν τῆ τόπον θεολόγον κ) δι-
 δάσκαλον τῆς Ἐκκλησίας τὸν θαυμασίον σχολά-
 ριον. ἐκείδῃ τόσα ἔγραψεν ἐκεῖνος, κ) τόσον ἀ-
 ρισα καὶ σοφώτατα ἐδεφένδευσε τὴν ὀρθόδοξον
 πίσιν, ὡς βεβαιότατα, ἂν τὰ ἔβλεπεν ὁ θεῖος
 πατήρ, ἦθελε μείνη ἀρετὰ εὐχαρισημένος. ἀλλὰ
 τὰ ταῦτα μὲν ὕψρον. τότε δὲ ἀπεκρίθη. καὶ
 ἀπεκρίθη μὲ βαθυτάτην μετριοφροσύνην καὶ εὐ-
 λάβειαν. ἀλλὰ διὰ τὰ μὴ γράφωμεν αὐτολεξεῖ
 περιττῶς ὅλην τὴν ἐπιστολήν, ἀρκεῖ τὰ γράψω-
 μον μόνην τὴν ὑπόσχασιν, ἡ ὁποία ἐπὶ λέξεως
 ἔχει ἔτως.